

نقش ایرانیان در تاریخ استقلال عراق

در سال ۱۹۱۸ - ۱۹۲۳

(۳)

آغاز سیاست ترس و وحشت

هنگامی که مردم در کربلا کوشش داشتند که برای مصالح ملی خود اقدام کنند در روز ۵ شنبه ۱۳۳۷ ه. ق - اول اوت ۱۹۱۹ حکومت دستور دادشش نفر از آزادیخواهان را که یکی از آنان ایرانی بود (سید محمد طباطبائی) توقیف شوند .

این کار توهینی به آقامیرزا محمد تقی شیرازی رهبر سیاسی و مذهبی جهان شیعه بود. میرزای شیرازی فردای آنروز نامه‌ای به کلنل ولسن نوشت و از کار او که برخلاف تمام قوانین بود سخت انتقاد کرد و آزادی چند نفر از توقیف شدگان را خواست. (۱)

کلنل پاسخی به شماره ۵۳۹۴۵ تاریخ ۱۹۱۹/۸/۹ فرستاد که خلاصه آن این است .

« آفای میرزا محمد تقی حائری شیرازی

« افتخار دارم وصول نامه مورخ ۸ ذی قعدة سال ۱۳۳۷ حضرتعالی را اعلام دارم . »

« . . . من معتقدم در تجربه‌های چهار سال گذشته به حضرتعالی و پیروانتان

ثابت شده که حکومت بریتانیا بیشتر از هر دولتی به حفظ نظم و امنیت عتبات مقدسه توجه داشته است. کربلا از قدیم الایام خصوصاً زمان عثمانی مرکز اغتشاشات و انقلابات بین مردم و حکومت بوده است و بر شما مخفی نیست که این اغتشاشات ضررها و خسارات و تلفاتی بر مردم و شهر وارد میکرد. شرافت علم و احترام علماء در آن ادوار مصون نبود در صورتی که حکومت بریتانیا کاملاً متوجه موضوع بوده و اهتمام خاصی دارد... بواسطه دستور شما تصمیم گرفتیم آقای سید محمدعلی طباطبائی آزاد و به - سامره رفته ساکن آنجا گردد و بدون اجازه ما خارج نشود. خواهشمند است خبر آزادی را به او اعلام بفرمائید در آنجا در امور مردم دخالت ننمایند و هرگاه تخلف کند او را از کشور عراق خارج خواهیم کرد و بجائی میفرستیم که نتواند هیچگونه تحریکی نماید.

.... این نامه را بوسیله نواب محمد حسین خان معروف به خدمه که کاملاً مورد اعتماد ما است تقدیم مینماییم و مطلب شفاهی را ایشان بعرض میرسانند والسلام کلنل. ای. تی. ولسن.

پوشگاه علم از انظار مطالعات فرهنگی

این نامه اثر بسیار ناگواری در میرزای شیرازی نمود. چون بنظر ایشان بازادیخواهان توهین شده بود و آزادی را از آنان سلب کرده بود تصمیم گرفت از عراق عرب مهاجرت کند و به ایران بیاید.

فرماندار کل عراق چون اوضاع را وخیم دید تصمیم گرفت از آن بزرگ مرد وارسته و عالی مقام ایرانی دلجوئی کند بهمین جهت هازور بوتل فرماندار کربلا احضار شد و محمدخان بهادر فرماندار آن سامان گردید. (۱)

(۱) - خان بهادر «محمد احمد» وکیل درجه یک دادگستری عراق عرب اصلاً بوشهری

مطالب شفاهی که قرار بود محمدحسین خان خدمه از طرف کلنل بگوید عبارت بود از مقدار هنگفتی پول که از طرف میرزای شیرازی با تغییر و اعتراض رد شد. (۱)

بگواهی مورخان انگلیسی و عرب میرزا محمد تقی شیرازی هشتاد و پنج ساله مقام فرماندهی نیروی عراق را بدست آورد و مردانه بمبارزه پرداخت و چون افکار عمومی از گفتار رهبر ایرانی خود راه تازه‌ای را در برابر خود دید از این جهت اوضاع واحوال سیاسی و نظامی تغییر پیدا کرد و انگلیسی‌ها که آن روز خود رامالک بیرقیب بین‌النهرین میدانداشتند موقعیت خود را سست دیدند و دوام خود را در آن جا تقریباً غیر ممکن دانستند. (۲)

و در مدت چند سالی که جنگ عراق ادامه داشت حوادث هولناک بر اثر زد و خوردهای خونین دست داده بود. نیروی اشغالی انگلیس خود را از آن روزی که فتوای شیرازی انتشار یافت چنان ناراحت و در خطر دید که بفکر چاره در افتاد (۳)

زیرا حکم شیرازی مانند آتشی بود که بانبار باروت برسد یکباره همه جای عراق عرب مشتعل گشت! انگلیسها خواستند چاره‌ای پیدا کنند و احساسات و قیام

— دوستان ایران بشر چاپ کلوپانی برلین از تألیفات اوست. مقالات و آثارش در مجلات ایران شهر. ارمغان منتشر شده است. شادروان کسروی تبریزی رساله دیه‌ها و شهرهای ایران را بنام او نوشت او سالها استاندار کر بلا و بصره بود سه ماه پیش از کودتای عبدالکریم قاسم در بغداد نگارنده این سطور برای بار دیگر به عراق رفت چند روزی میهمان آن دانشمند ایرانی در بصره بود. اگر زنده است خدایش سلامت بدارد.

(۱) کر بلا فی التاریخ تألیف سید عبدالرزاق وهاب چاپ بغداد

۲- العراق دارالسنه فی تطوره السیاسی تألیف فیلیپ و پلارد ایرلاند ترجمه جعفر خیاط

۳- سجل موتمر الصلح ۱۹۱۸ - ۱۹۱۹

مردم را خفه کنند در پنجم شوال ۱۳۳۷ میرزا محمد رضا شیرازی فرزند بزرگ میرزای شیرازی را با گروهی از آزادیخواهان از جمله شیخ جواد زنجانی مدیر مدرسه اخوت ایرانیان در کاظمین و آقاسید محمد تقی خونساری (بعدها از اساتید بزرگ روحانی در قم شد) و سید عبدالکریم پویان (بعدها مستشار دیوان کشور ایران شد) بجزیره هنگام اعزام داشتند .

قضا را بجای اینکه مردم را بجای خود بنشانند بیشتر آنان را تحریک و تهییج نمود و فکر نیروی مقاومت را در سرتاسر کشور عراق در نزد همه از برنا و پیر تقویت کرد ، در دهستان «بوسخیر» در نزدیکی نجف نخستین مجلسی بود در عراق که سر با انقلاب برداشت و کارکنان دولت بیگانه را زور سر نیزه دستگیر و روح مقاومت ضدیت با انگلیس از آنجا آغاز شد و کم کم بنواحی فرات اوسط دامنه پیدا کرد، در چند روز شهرهای دیوانیه ، نجف ، رمیشد، سماوه ، ناصریه را فراگرفت ، از سوی دیگر بکربلا و نجف ، کوفه ، ذوالکفل . مسیب و از مسیب بر مادی ، موصل ، بعقوبیه دامنه پیدا کرد تا آنجا که حوالی بغداد را هم فراگرفت و عرصه جنگ و سیاست را بر انگلیسها چنان سخت گرفت که ناچار شدند نیروهای خود را از اطراف بعراق اعزام داشتند و از هندوستان نیروهای تازه نفس وارد عراق کردند شرح این داستان و جنگهای خونینی که مابین ارتش انگلستان و جانبازان عراق که بیشتر آنها از پیروان میرزای شیرازی بودند که در کتابهای تاریخی عربی و انگلیسی مفصلاً نوشته شده است از جمله آنها کتاب (چند فصل از تاریخ جدید عراق) تألیف خانم بل خاور شناس که سال ها را بزن امور شرقی کمیسر عالی انگلیس در عراق بود نوشته شده است که : آیتاله شیرازی در ذی حجه - همان سال ۱۳۳۷ در آن زمانی که هنوز آتش انقلاب شعله ور بود در کربلا در گذشت ولی همکاران و شاگردان نزدیکش در اجرای فتاوی او که دفاع از حق ملی عراق و استقلال آن کشور و سایر کشورهای اسلامی

بود خاموش نماندند .

خانم بل در کتاب (چند فصل از تاریخ جدید عراق) با آنکه فتوای میرزای - شیرازی را مسبب اصلی انقلاب عراق میدانند او را با احترام یاد میکند و تنها انتقادی که بخيال خود از آن بزرگمرد مینماید آن است که میگوید این مرد روحانی مسن بود و فرزندش میرزا محمد رضا او را در تمام کارها رهبری میکرد و وی مرد سیاستمدار و فعالی بوده است که هیچگاه بريك حال استوار نمی ماند و او از مخالفان جدی قرارداد ۱۹۱۹ انگلیس و ایران بود و برای پیشرفت هدف خود از تركها هم كمكهای مالی میگرفت و از احتراماتی که شایسته فرزند ارشد يك مجتهد بزرگی بوده است برای هدف خود استفاده نمیکرده است . (۱)

در ۲۲ اوت ۱۹۲۰ شهر کفل بدست انقلابیون سقوط کرد و در ۲۳ اوت ۱۹۲۰ از استان حله نیروی بسیار برای استرداد کفل و نجات سر بازان محاصره شده در کوفه حرکت کرد و ۱۸۰ نفر از انگلیسی ها بدست انقلابیون و مردم کشته شدند و ۱۶۰ نفر اسیر گردیدند و نیز ۶۰ نفر مجروح شدند در این جنگ غنائمی هم بچنگ عراقیها افتاد از جمله ۵۹ توپ و يك توپ از نوع (۸۱ بوند) که بوسیله این توپ عراقی ها کشتی فبر قلی را که مدتها در شرط کوفه تیر اندازی کرده و گروهی را کشته بود غرق کردند علاوه بر این بسیاری از وسائل نقلیه و قاطر و اسب بتصرف مردم در آمد که ورد تأیید مصادر انگلیسی است .

(۱) مذکرات بل منشی حکمران کل سلطنتی انگلستان در عراق ، نگاشته این

سطور گوید .

شاد روان میرزا محمد رضا آیت الله زاده شیرازی در زمان نخست وزیري اعلیحضرت رضاشاه پهلوی دو مرتبه از حوزه فارس نماینده مجلس شورای ملی شد و مورد توجه و تفقد اعلیحضرت رضاشاه پهلوی و شاهنشاه آریامهر بود .

در نتیجه این پیروزی شهرستانهای هند به . مسیب . کربلا . نجف از سربازان انگلیس تخلیه شد و تصرف عراقیها در آمد . در این شهر از طرف آزادیخواهان حکومتهای محلی تشکیل و خدمات بزرگی بمردم و آنان که در راه جهاد کارزار کرده بودند شد .

گروه بسیاری از جوانان ایرانی مقیم عراق در پیشاپیش جبهه های جنگی عراق بودند که همیشه تاریخ های عربی بنیکی از آنان نام برده است
مانند سید محمد صدر (۱) سیده هیده الدین شهرستانی (۲) و سید محمد علی بحر العلوم (۳)

۱- خاندان صدر در ایران . عراق . لبنان میباشد سید اسمعیل صدر اصفهانی مقیم کربلا و آقا سید صدرالدین صدر فرزندش مقیم قم از بزرگان مراجع روحانیت مذهب حعفری بشمار میرفتند و سید محمد صدر سالها رئیس مجلس سنا و نخست وزیر عراق بود و مورد توجه خاص اعلیحضرت رضا شاه کبیر و اعلیحضرت شاهنشاه آریامهر بود.

۲- خاندان شهرستانی در ایران و عراق میباشد . او وزیر فرهنگ عراق شد و مورد تقدیر و توجه اعلیحضرت رضا شاه کبیر و اعلیحضرت شاهنشاه آریامهر بود.

۳- خاندان بحر العلوم اصلا بروجردی هستند و حاج آقا حسین بروجردی که از مراجع تقلید جهان شیعه بود از همین خاندان است .